

Kovács Éva

A néma hegedű

A felhő már nem ontotta könnyeit. A szomjas föld csendben kortyolgatta a friss, üdítő esővizet. Felfelé haladtam az elkeskenyedő úton. Fák illata nyugtatta lelkem: édes, nehéz szagot árasztva magukból. A leveleken ott csillogott az eső nyoma, mint megannyi fényes gyöngyszem. A mellettem sorakozó tölgyek suttogtak: nehéz teher az élet. A fenyők puha magasa vonzott. Meg akartam találni az igazságot. A házak már rég elmaradtak tőlem, ahogy az út is elfogyott. Halk csobogás ébresztett fel gondolataim rémálmából. Hívott engem, mint ahogy magához csalogatja a szomjazó őzet. Egyre meredekebb volt az erdei feljáró, térdem megreccsent a nehéz kapaszkodón. Vonzott a csobogás muzsikája. A fenyőágot félrehajtva pillantottam meg a sziklákon a frissen habzó, tiszta, kanyargós vízesést. Csak bámultam. Szívemben tisztelet ébredt az iránt a kéz iránt, aki ezt a csodát ide teremtette. A magaslat víztengere úgy zuhogott, akár a templom mély orgonája. Megállíthatatlanul ereszkedett a víz, nem engedte, hogy bármilyen hatalom irányítsa. Éreztem, hogy szívemhez ér, megdermeszt, majd átfolyik lényemen, apró ereimen keresztül, s csordogál tovább.

Nem tudom, meddig bámultam. Arra eszméltem fel, hogy a hatalmas fenyők lombjai között utat tör a reggeli napfény, és arcomba világít. Csak akkor láttam meg a vízesés felett a házat. Nehéz rönkök feküdtek egymáson. Az ő testük adott otthont lakójának. Nehezen kapaszkodtam fel. Látszott, nemigen látogat erre senki. Folyondárok kapaszkodtak a ház falához, mintha visszakövetelnék azt, ami nemrég még az övék volt. Mintha meg akarnák fojtani a házban élő betolakodót. Hiszen ez a világ nem az emberé, ő csak vendég. Ahogy közeledtem, apró kopogás ütötte meg a fületem. Éles volt ez a hang, mintha az élő húson át a csontot érné az ütés. Az ajtó nem volt zárva, becsukni sem lehetett.

Alig jött hang a torkomon, amikor köszöntöttem a vénembert. Furcsa volt. Az első pillanatban magam sem értettem, miért. Álltam, köszöntöttem újra. Nem kaptam választ. A kopogás folytatódott. Vártam. S míg ott álltam az ajtóban, pillantásom végigkúszott a falakon. Tenyérynyi hely nem volt szabadon. A teleaggatott sokaságból rögtön láttam, hogy egy hegedűkészítő otthonába léptem. A szépen faragott hangszerek tarkasága eltakart képeket, ragaszokat, megsárgult emlékeket. A vénember, mintha ott se lettem volna, faragott tovább. Mintha csak a szellő érkezett volna vendégségbe hozzá. A nyugalom, az időtlenség tárult elém. Félttem szavakkal megtörni a pillanatot. Talán csak álmodom, lehet, hogy az erdei tündérek varázslatába léptem, s ennek a háznak az ajtaja a világ végének a kapuja?

De az ember nem mozdult. Nem emelte rám a tekintetét, nem mozdult üdvözlésre ajka. Csontos, gémberedett, kinövésektől torzult ujjai a fán dolgoztak. Látszott, hogy nagy alkotás készül. A fa engedelmeskedett az éles vésőnek, s a felesleg úgy vált le róla, mint a selyemblúz a vetkőző nőről: lágyan siklott, fényes redőket vetve.

A támlás széken ült, lába fegyelmезetten maga alá húzva, ölében a még félig nyers fa. Nadrágja szövetszálaі beitták a fűrészpоrt. Pedig valamikor úri pantalló lehetett, látszott még az anyag nemessége, a zseb díszes zsinórja, a felhajtóka elfeledett vasaltsága. Napszitta selyeming lógott a sovány felsőtesten, elárulva, hogy viselője valamikor testes ember lehetett, s úri módon élt. A vénember öszszetöpörödöttен csak dolgozott tovább. Nem volt kora, csak az látszott, hogy az évek, évtizedek kifosztották őt. Karján a bőr meggyűrődve lógott, jelezve, hogy az erő elillant már a testből. Az ember csak dolgozott tovább.

– Nagy eső volt! Milyen szép ez a táj! Gyönyörű a kilátás! – törtem meg a csendet.

De a válasz csak a fa keserű sikolya volt. Az, amint a véső a húsába tépett. Lehet szavak nélkül gondolatot váltani. Tudom én ezt, de kapok-e választ a kérdésemre? Ez az ember, aki oly buzgón készíti művét, tudja-e a titkot? Vagy ő is azt keresi a hangszerekben?

– Ha megbocsátana... remélem, nem veszi tolakodásnak, megszomjaztam a kapaszkodón.

Vártam. S az ember, mintha nem értené szavamat, csak dolgozott tovább.

– Megtöltöm a kulacsomat kint a víznél.

A válasz elmaradt. Kiléptem a házból, megmerítettem a flaskám, megmostam az arcom. Reméltem, ettől elmúlik a varázslat, felébredek ebből az álomképből. Jólesett a hideg víz, de a lelkem lebegése nem változott. Beléptem újra a házba, gondoltam, megkínálom a vénembert a friss vízből. Letettem a kulacsot az asztalra, a hideg cseppek egymással versenyt futva siettek le az üveg oldalán.

A vénember csak dolgozott tovább.

– Ha megengedné, leülnék kicsit... megpihennék... ez az erdei út szokatlan nekem. A térdem megfájdult... persze nem komoly.

Megállt a kéz. Fejét lassan felemelte. Szemével intett egy kopott, brokátal bevont dívány felé. Pillantása elkísért, majd folytatta a munkát. Ültem és néztem a falakat. Szerszámok, hegedűk voltak felaggatva ezüstfogantyúkra, rozsdás szegekre. Képek sárgállottak mellettük: úri dámák mosolyogtak vissza rám, díszes napernyővel a kezükben. S közöttük büszke tartású férfiak álltak. Színes ruhába öltöztetett gyermeklányok meredtek rám, kezükben hegedűt szorongatva. Udvarházak szépen berendezett zenetermeiben készült képeken zenészek hada húzta a vonót. S ott a dívány mellett egy kopott cégért pillantottam meg: Halmos Ágoston hegedűkészítő. Kopott volt, olyannyira, hogy alig bírtam kibetűzni.

– Á, hallottam magáról! A híres Halmos-féle hegedűkről. Vagyonokat érnek!

A szó belém szorult. Attól a pillantástól, ami tűzként égetett meg. A vénember kék szeme villámként hasított belém. A tág pupillák utasítottak: takarodj ki a házból!

Felpattantam, és már a kilincset fogtam, de éreztem, nem mehetek el így. Még mindig a dívány felé nézett, s most még kisebbnek és vénebbnek látszott, mintha megfosztottam volna valamitől. Csak annyit tudtam szólni: – Isten áldja meg!

A fejemben a zsongás csak a kocsmában kezdett tompulni. Az asszony az asztalomra tette a forró italt.

- Jól átázott. Van itt valami kabát, vesse a hátára, mert még megfázik.
- Ágoston... a Halmos Ágoston... ő...
- Csak nem onnan jött az úr?

Választ nem kapott. Cikáztak a gondolataim, képeket láttam, és azt a tüzes tekintetet, nem tudtam megszabadulni attól az éles arctól.

- Én mindig azt mondom, hogy ha az ember szemétdombon születik, akkor ott is pusztul el. Pedig milyen ünnepelt ember volt! Mindenféle nemesemberek, híres zenészek cimboráltak vele. Persze akkor még itt élt a faluban, a templom mellett, abban a nagy, magas házban. Itt élt köztünk. Igencsak fenn hordta az orrát. Cselédei voltak, hozatta a ruháit, és amikor végigment az úton, illatozott, mint egy asszony. Hamar elfelejtette, hogy a vándorcigányok fattya. Olyan, aki még az anyjának sem kellett. Valami cafka csak lerakta a vásártéren. Mi neveltük, enni adtunk neki. De hát a vére rossz volt! Nem akart az semmit, hiába ütöttük, csak szökdösött az erdőbe. Farigcsált mindenféle haszontalanságot. Aztán nem törődünk vele, el is tűnt, mint a kámfor. Volt vagy 16 éves, amikor visszajött. Házat vett, biztos, hogy nem egyenes úton jutott a pénzhez.

- Akkor tanulhatta ki a hegedűfaragást – fonta tovább a történetet az asztalunkhoz telepedő szederjes arcú férfi.

- Féltünk is tőle, mert napokig ki sem dugta az orrát a házból. Tudja, hogy van ez, az ilyenfajtánál sose tudja már az ember.

- Fákat vásárolt.

- Szép fákat.

- Hónapokra elment.

- Emlékszem, egyszer a gazonos kertjében egy döglött macska búzlótt. Gondoltam, elintézem. Benéztem hát az ablakon. Minden be volt sötétítve. Hát ki takargatja az ablakát?

- Az, akinek titkolnivalója van.

- Amikor visszatért, már el is kezdték építeni a nagy házat.

- Aztán idehozta a nyakunkra azt a sok idegent. Minden hónapban jött két-három uraság a pereputtyával.

- Ki tudja, milyenfélék.

- A fél világot bejárták az ócska hangszerekért.

- Jó is, akinek arra telik.

- Mit pletykálnaknak itt! Nem szégyellik magukat? – mordult beszélgetőtársimra erős izgalomban egy fekete hajú fiatalasszony. – Menjenek a dolgukra! Maga meg jobban tenné, ha nem adna mindenféle szóbeszédre.

Magamra maradtam. A kihűlt tea után nyúltam, amikor váratlanul leült melém a fiatalasszony.

- Már bocsásson meg az úr az ingerültségemért. Nem engedhetem, hogy Ágoston bácsit szidalmazzák. Ostoba népség a miénk.

- Meséljen már nekem az öregről – kértem meg, és az indulattól még mindig reszkető kezét ujjaim közé zártam.

- Az anyám mesélte, hogy valami zenész vándor cigányok érkeztek a faluba. Volt egy lány, különösen szép volt, és szívbemarkoló hangon énekelt.

Azt mondják, egy falubeli megbecstelenítette, s a lány megszülte a kis Ágostont. De mivel a gyermek félvér volt, nem vihette magával, ezért a kisfiút itt hagyta. Valami írás is volt mellette, hogy a falu bünt követett el ellene: szóval,

gondolattal, cselekedettel és mulasztással. Azért hagyja itt a kicsit, hogy örök időkre emlékeztesse az embereket erre. Merthogy a férfit senki nem hibáztatta a tette miatt, pedig előre készült a gonoszságra az elvetemült. De tudja, a cigány az cigány, a falugazda pedig ural mindent és mindenkit. Anyám nevelte a gyermeket, de sajnos hamar elköltözött a földi világból, én a nagynénémhez kerültem, de őt nem tudták befogadni.

Koldult, egy-egy istállóban hált. S ha meglátták, csúfolták, megverték, gúnyolták. Ment hát a vízeséshez, ott húzta meg magát. Néhány melegszívű ember meg én enivalót, némi ruhát vittünk neki. Csendes volt, és mindig faragott. Dúdolt közben, szép hangja volt.

Aztán eltűnt, hosszú évek múlva gazdagon tért haza. Megmaradt a némasága, és ez a csend borította el a szívét.

Idegenek jöttek, tőlük tudtuk meg, hogy híres hegedűkészítő lett.

Aztán a villám belecsapott az egyik házba. Nyár volt, tikkasztó forróság. A lángok fékezhetetlenek voltak, felemésztették az otthonainkat. Hiába volt minden kapkodás, a tűz már az ég peremét nyaldosta. De Ágoston csak állt és nézte a tüzet. Nem segített, és a tekintete keményebb volt a sziklánál.

Hamu, szürkeség lepte el az elszenesedett gerendákat, az emberek jajveszékélésétől visszhangzott az erdő is. Éheztünk, mindenünk füstté vált. És akkor ő nagy szekerekkel hozatott drága építőanyagokat, és felépítette a palotáját.

Csakhogy szorgalmas nép a miénk. Néhány év alatt házak, terek, templomok épültek a hamu helyén. Ágoston élte pompás életét anélkül, hogy meghallotta volna a korgó gyomrokat. Így büntetett minket. Nemcsak házának rézkerítése választott el minket, hanem a gyűlölet is. A falu közepén pompázott hatalmas háza, még mi éheztünk, a kék ég volt esténként a takarónk.

Hangja elcsuklott.

– Mi történt aztán? – törtem meg a csendet.

– Mennem kell!

– Csak egy percet maradjon még!

– Viszem a vacsorát szegény nyomorult Ágoston bácsinak.

S már pattant is fel. Az erdő szélén értem utol.

– Nem tudom, mi történt, és hogyan – folytatta az asszony –, de hiába van minden, a legnemesebb fák, a hegedűi nem szólalnak meg. Érti ezt? Néma hegedűt farag.

...

Mint egy kisgyermek, akinek könyvecskéjébe elégtelen osztályzatot írt a tanár úr, úgy ballagtam haza. Szívemet vasmarok szorította. Dolgomvégezetlenül térek hát haza, a falumba. Nem ismertem meg az igazságot. Nem tudtam meg azt, hogy miért vesz körbe minket ennyi gyarló gondolat. Miért vannak olyan emberek a világ minden pontján, akik szelleme sötét, szíve kemény, tetteik fájdalmat okoznak a körülöttük élőknek. Nem adott választ nekem sem asszony, sem ember, sem a Mindenható, akkor sem, amikor lázas álmom is az igazságot kereste. Bejártam a legkisebb falut, a zajos várost, a mesék világát, de nem ismertem meg az igazságot.

Lábaim maguktól vittek. Szívemben a reményvesztettség dobogott. Érzékeim eltompultak: szemem nem káprázott a tündöklő természet pompás színeiben, fülemben mintha ólmot csorgattak volna.

A kő ott feküdt. Puha mohatakaróban – pont úgy, mozdulatlanul –, őrizve a végtelenséget. A bánat hirtelen súlyos teherként roppantotta meg a testem, leültem a kőre. Most is látom a kíváncsi bogarakat. Látom, ahogy a világot kutatják gyors mozdulataikkal.

Elindulok a jól ismert úton. Visszatérek a gyökereimhez, hogy megürese-dett lelkem borogassam.

A domboldalról leereszkedve pillantom meg a jól ismert házakat, közöttük Bandi bácsiét. Az ismerős szürke alak kinyújtja derekát, amikor megpillant. Látom, ahogy kezéből kihull a falevél, melyet a szél gyorsan táncra hív. Kapuját kitarja, meleg érintéssel tessékel be. Nem kérdez, nem faggat. Ő az, aki olvas az emberek gondolataiban. A konyha jól ismert mentaillata csapja meg orrom, s már kavárom is a fanyar italt.

– Nem találtad meg az igazságot, és ez elkiserít – mondja lágy, rekedt hangján. – Találkoztál a hazugsággal, hiúsággal, önzőséggel, butasággal. És nem érted, miért. Ha a fa ősszel nem vetkőzi le viseltes ruháját, tud-e tavasszal virággal tündökölni? Ha a gyökér nem kapaszkodik erővel a sziklába, akkor ellen tud-e állni a viharoknak? Ha az anya kínok között nem vajúdik, magához tudja-e ölelni újszülött gyermekét? Kedves fiam! A jó nem létezik a rossz nélkül. Csak annyit tehetsz, hogy igyekszel megismerni az embereket, és elfogadni őket olyannak, amilyenné az ember tette őket. Élt-e valaha ember, aki minden tetteiben felülkerekedik másokon? Kedves fiam! Nincs jó, csak olyan, aki jóra vágyik. Minden embert a benne rejlő bölcsesség vezérli.

– Akkor az igazság bennünk van?

– Igen. Mindannyiunk lelke őrzi az igazságot. Ezt a bölcsességet a világtól tanuljuk: embertársainktól, állatainktól. Te most gazdagabb lettél mások történeteivel. Tanultál belőlük, sorsokból, életérzésekből. Érted-e, hogy mi az igazság?

– Igen. Azt hiszem. Az embernek az ember a legnagyobb ajándék, de csak akkor, ha megtanulja ítélet nélkül látni tetteit.

A Cédrus Művészeti Alapítvány és a Napút folyóirat 2014. évi kiírásának több száz pályázója közül nagyon sokan jelentkeztek több vagy igen terjedelmes munkával; elbírálásukkal az ígért határidőre a szerkesztőség tagjai elkészültek. A (rész)közlésre elfogadott prózai munkákat, tanulmányokat, dokumentumszövegeket valamint ver-

seket 2016. februári számunkkal bezárólag folyamatosan tesszük közzé a pályázat logójával megjelölten vagy füzetmelléleteinkben.

PRÓZA, DRÁMA

Albrecht Ferenc, Dobosi Bea, Erdélyi Réka, Farkas Balázs, Geszler Dorottya (műfordítás), **Hollós Judit** (műfordítás), **Horváth Fanni** (műfordítás), **Károly Judit** (műfordítás), **Kovács Asztrik, Kunkli Edit** (műfordítás), **Madácsy Tímea, Mérő Andrea, Müller Márta, Pásztor Anita Enikő, Pete László Miklós, Poós Gergely, Pruzsinszky Sándor, Szűcs József, Vizkeleti Erzsébet** (műfordítás)

ESSZÉ, TANULMÁNY

Palkovics Beáta, Horváth Dávid, Covaciu Norbert

VERS

Ács Zoltán, Arthur B. Dumpling, Ashi Ogawa, B. B. Nala, Bakos Zoltán, Barabás Irén, Bazsó Ádám, Béres Vivien, Botos Ferenc, Csaba Lilla, Csépes Árpád, Dittrich Panka, Fácán Zsófia, Fazakas Géza, Fekete Orsolya, Fittler Áron, Fodor-Nagy Gergely, Gál Erika, Gáll Edit, Ghirasin Anna, Habos László, Hajdu Erzsébet, Horváth András, Jovánchay Edit, Lauer Gábor, Liszói Gyuricza József, Mészár Alexandra, Nagy Viktor, Pálffy Erika (műfordítás), **Pálffy Gabriella, Péter Hajnalka, Pleszkán Écska, Saitos Lajos, Sipos Tamás, Stonawski József, Szabó Balázs, Szentkirályi Fittler József, Szűcs József, Szvétek Gábor, Tillmann Pentele, Vadászi Árpád**

Részletek közlésén túlmenően FÜZET vagy KÖNYV formájában is kiadhatónak találtuk, a Napkút Kiadóra bízva megjelentetésük útjának egyengetését, az alábbi kéziratokat:

Barna Júlia (verseskötet), **Farkas Balázs** (novelláskötet), **Károly Judit** (műfordítás), **Vizkeleti Erzsébet** (műfordítása)

A Napút 2014. évi nívódíjasa:

Dobosi Bea

Minden pályázónak köszönjük, hogy műhelyünket munkájukkal megkeresték. Sokat olvastunk. Merítettünk. Fel is fedeztünk. További alkotó kedvet kívánunk! (A szerkesztőség)